

Højskolerne: Fitnesscentre for forandringsmusklerne og den demokratiske selvtillid

Af Sara Mortensen og Sigrid Lauenborg Dahl, undervisere på Verden Brænder, Krogerup Højskole

Klatmaleri, keramik og korsang – hvad får man egentlig ud af et højskoleophold? Har rundkredspædagogikken sejret af helvedes til i et samfund, hvor uddannelse og kompetencer måles på elevernes konkurrenceevne? Er skolerne, der før var demokratikatalysatorer, blot lalleklade eksempler på, hvordan unge spilder tiden med tant og fjas i stedet for at klippe håret og komme i gang med en ”rigtig” uddannelse på universitetet? Eller kan det tænkes, at de på højskolerne tilegner sig væsentlige demokratiske kompetencer midt i deres 'fjumreår'? Vi mener, at højskolen i dag spiller en væsentlig rolle i elevernes demokratiske dannelse og mulighed for aktive deltagelse i den (globale) verden, som de er en nødvendig del af.

Globalt medborgerskab er et buzzword i den danske uddannelseskontekst. Et eksempel er gymnasireformen fra 2005, hvor det globale aspekt i elevernes medborgerskabsdannelse er blevet tilføjet i gymnasieloven §2,stk.5. Dog står det formelle uddannelsessystem med et dilemma: Hvordan bliver ord til handling? Mens der er rungende enighed om styrkelsen af den globale dimension i de unges (ud)dannelse, gives der få konkrete bud på hvordan. Et bud har været 'Studenter i Verdensklasse', hvor hovedfokus er de unges konkurrenceevne på det globale marked (eks. Globaliseringsrådet; Mandag Morgen). Men det snævre sigte, hvor konkurrenceevne ligestilles med globalt medborgerskab, rammer mål forbi, for som den amerikanske sociolog Michael Edwards påpeger: '*[global] education means more than acquiring the skills required to compete in the global marketplace*' (Edwards 2004:195). Globaliseringen fordrer i stedet, at vi kan handle i forhold til de politiske, sociale og økologiske udfordringer, som vi i dag konfronteres med. Hvis vi vil danne ansvarlige verdensborgere, er det ikke nok at følge Globaliseringsrådets anbefalinger. I stedet rummer højskolen en enestående mulighed for at danne demokratiske medborgere med et globalt perspektiv. Det følgende tager udgangspunkt i vores erfaringer som undervisere på Krogerup Højskoles globaliseringslinje Verden Brænder, men budskabet er generelt: Højskolens frie rammer og tætte fællesskab styrker den globale medborgerskabsdannelse.

Den globale dannelse opstår for det første i *det nære globale fællesskab på højskolen*, hvor danske og udenlandske elever spiser, lærer, fester og debatterer med hinanden. Af og til bliver hverdagen besværlig, når unge med vidt forskellige vaner og baggrunde skal leve sammen, og Hal Kochs samtaledemokrati sættes på en vanskelig prøve. Højskolen er her ikke anderledes end den globaliserede verden, der omgiver den - forskellen er blot, at konflikterne uden for højskolens mikrokosmos ofte forbliver uløste med henvisning til 'clashes of civilizations'. Højskolens styrke er, at eleverne er nødt til at forholde sig til konflikterne om alkoholindtag, religion, kønsroller eller rengøring, hvis hverdagen skal fungere. De må debattere (og eventuelt stemme) sig frem til, hvordan de skal leve sammen i respekt for hinanden – en vigtig øvelse i demokrati. Derudover øges interessen for de globale problemstillinger, når de pludselig kobles med personlige relationer. Klimaproblematikken får helt ny betydning og relevans, når ens medkursist Salma fra

Maldiverne til morgensamlingen fortæller, hvordan hendes hjemland højst sandsynligt forsvinder i havet på grund af den globale opvarmning.

For det andet kan det globale bringes i spil via *højskolerejser i verden*. Selvom danske unge generelt er berejste, når de kommer på højskole, er der stadig stor forskel på at rejse som turist eller backpacker til det, man kunne kalde 'vidensrejser' – rejser med faglige og menneskelige møder. Den viden, eleverne tilegner sig inden rejsen, bliver udfordret, vendt og drejet i mødet med lokale forskere, aktivister, kunstnere og journalister, og nye indsigter opstår. Samtidig får undervisningslokalets teorier om globaliseringens økologiske og økonomiske konsekvenser helt ny betydning, når eleverne møder de mennesker, som rammes af globaliseringens negative konsekvenser.

Dialogen og mødet med de lokale står centralt. Forudsætninger for det dybe kulturmøde skabes via homestays hos seje folk, som for et par dage byder eleverne inden for i deres hjem og dagligdag. Ofte er det ikke de politiske møder, men en samtale over en øl en sen natte time på et homestay, eleverne refererer til, når de fortæller om de mest tankevækkende og interessante oplevelser på rejsen.

Men hvorfor kan de unge ikke bare selv rejse ud i verden og opleve den på egen hånd? Vi mener, at man lærer bedst i fællesskaber. Når man rejser sammen, får man igennem de fælles debatter en dybere forståelse af det oplevede, mens den fælles indignation fordrer heftige diskussioner af, hvordan problemerne løses – igen i fællesskab, et grundvilkår der gælder de fleste af de globale udfordringer, vi står overfor.

Verdens uretfærdigheder og globale udfordringer kan synes uoverskuelige og svære at handle på, men den viden om globale problemstillinger, som eleverne tilegner sig både før og under rejsen, krydret med de følelser af indignation og empati, de oplever på rejsen, giver dem den nødvendige gejst til selv at føre et socialt forandringsprojekt ud i livet, når de kommer hjem til Danmark. Mens handlingsdimensionen i medborgerskabsdannelsen negligeres i den formelle uddannelse, er højskolerne privilegerede, da de frie rammer danner et optimalt læringsrum for elevernes demokratiske prøvehandlinger. Projektet er ikke en teoretisk forestillet case, men reelle forandringsprojekter i direkte kontakt med den virkelige verden – og eleverne sætter sig selv i spil på en helt anden måde. At have succes med at få bragt et læserbrev eller kontakte en politiker i forbindelse med en kampagne styrker deres demokratiske forandringsmuskler og giver dem den nødvendige demokratiske selvtillid. Derfor mener vi, at højskolens rolle i verden er at påtage sig ansvaret for elevernes demokratiske dannelse som ansvarlige verdensborgere. Højskolen, der historisk har været katalysator for demokratiets udvikling i Danmark, kan nu agere prøvebastion for de unge verdensborgere, når de giver sig i kast med at deltage aktivt i løsningen på de globale udfordringer, som vi står over for i det 21. århundrede.